

Monika MAKOWIECKA, Marek REICHEL
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

OCENA WSPÓLPRACY TERYTORIALNEJ POLSKI I SŁOWACJI W KONTEKŚCIE REALIZOWANYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH WSPÓLPRACY TRANSGRANICZNEJ

Streszczenie

W opracowaniu podjęto próbę oceny współpracy transgranicznej Polski i Słowacji oraz określono założenia perspektywy tej współpracy, wykraczającej poza ujęty w artykule okres badań. Zakres rozważań obejmował w szczególności ujęcie historyczne rozwoju relacji pomiędzy obszarami przygranicznymi tych państw od ich początku, po realizowane dotychczas programy: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013 oraz Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020.

Badania przeprowadzone w artykule obejmowały analizę opisową danych ilościowych, pozyskanych na podstawie wskazanych dokumentów, z uwzględnieniem ich osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych, a także celów szczegółowych, wraz z oceną perspektywy finansowej 2007-2013. Wstępnie dokonano również przeglądu efektów współpracy w obecnym okresie programowania.

Wyniki analizy pozwoliły stwierdzić, że w obecnym okresie programowania wzmocniono w strukturze dofinansowania rolę Osi Priorytetowej I i II. Mniejszy nacisk położono natomiast na Oś Priorytetową III. Ocena informacji cząstkowych z realizacji Programu Współpracy Transgranicznej w obecnym okresie programowania świadczy o dużym zainteresowaniu realizacją przedsięwzięć w zakresie prowadzonej polityki transgranicznej. Pozytywne zaś efekty realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020 są zauważalne jeszcze przed dokonaniem jego końcowej ewaluacji.

Słowa kluczowe: współpraca transgraniczna, obszar przygraniczny, efekty współpracy, polityka transgraniczna.

ASSESSMENT OF TERRITORIAL COOPERATION IN POLAND AND SLOVAKIA IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTED OPERATIONAL PROGRAMS FOR CROSS-BORDER COOPERATION

Summary

The study refers to assessing cross-border cooperation between Poland and Slovakia and sets out the assumptions of the prospect of this cooperation, going beyond the period of research included in the article. The scope of considerations included, in particular, the historical approach to the development of relations between the cross-border areas of these countries from their beginning, to the previously implemented programs: Operational Program of Cross-Border Cooperation Poland-Slovakia 2007-2013 and Cross-Border Cooperation Program Interreg V-A Poland – Slovakia 2014-2020.

The research carried out in the article included a descriptive analysis of quantitative data, obtained on the basis of the indicated documents, including their priority axes, investment priorities, as well as detailed objectives, along with the assessment of the financial perspective 2007-2013. Initially, the effects of cooperation in the current programming period were also reviewed.

The results of the analysis allowed to conclude that in the current programming period, the role of the Priority Axis I and II was strengthened in the co-financing structure. Less emphasis was placed on Priority Axis III. The assessment of partial information from the implementation of the Cross-Border Cooperation Program in the current programming period shows a great interest in the

implementation of projects in the field of cross-border policy. The positive effects of the implementation of the Cross-Border Cooperation Program Interreg V-A Poland-Slovakia 2014-2020 are noticeable even before its final evaluation.

Key words: cross-border cooperation, border area, effects of cooperation, cross-border policy.

Wprowadzenie

W warunkach postępującej integracji europejskiej oraz rozwijającej się kooperacji poszczególnych państw na szczególną uwagę zasługuje kwestia współpracy transgranicznej. Najogólniej traktuje się ją jako element współpracy międzynarodowej, postrzeganej jako „wszelkiego rodzaju pokojowe międzynarodowe stosunki, mające na celu wzajemne korzyści” (Dyńia, 2000, s. 116). W przypadku współpracy transgranicznej dotyczą one współdziałania obszarów przygranicznych (Osmańczyk, 1974). Relatywnie najprościej i najmniej kontrowersyjnie definiuje się ją jako kooperację (na szczeblu lokalnym i regionalnym) dwóch lub więcej państw, pozostających w bezpośrednim sąsiedztwie. Potrzeba kontaktów między ludźmi zamieszkującymi takie tereny jest bardzo naturalna. Sztucznie rozdzielone przez granice państwowe społeczności łączą nierzadko silniejsze więzi niż z państwem, do którego terytorialnie należą, a siła ich wzajemnego oddziaływania jest uzależniona od spodziewanych efektów współpracy (Szymła, 2000).

Obszary przygraniczne, uznawane obecnie za peryferyjne w regionalnym układzie funkcjonalno-przestrzennym, są obszarami o szczególnym znaczeniu, głównie z uwagi na ich oddalenie geograficzne, organizacyjne, a także technologiczne od krajowych oraz regionalnych ośrodków wzrostu¹. Wymagają więc one właściwego wsparcia, dzięki któremu funkcja granicy tych obszarów (NUTS 3) może ulec zmianie. Niemniej jednak, istotnym jest, aby kierunki interwencji władz publicznych (zgodnie z obowiązującym paradygmatem rozwoju) wzmocniały tzw. endogeniczne czynniki rozwoju, opierające się na zasobach własnych regionu, którego rozwój stymulowany jest przez jego potencjał, społeczność i kulturę lokalną, współpracę na szczeblu lokalnym i małą przedsiębiorczość.

Celem niniejszego opracowania jest przeprowadzenie oceny dotychczasowej współpracy transgranicznej Polski i Słowacji oraz próba określenia perspektywy tej współpracy, wykraczającej poza ujęty w artykule okres badań.

Zakres rozważań, podjętych w kontekście współpracy transgranicznej Polski i Słowacji, obejmował będzie w szczególności ujęcie historyczne rozwoju relacji pomiędzy obszarami przygranicznymi tych państw od ich początku, po realizowane dotychczas programy: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013: Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr (CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja nr C(2007) 6534 z dnia 20.12.2007 r. oraz Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020: Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014 TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r.

Za metodę badań przyjęto analizę opisową danych na podstawie wskazanych dokumentów, która przeprowadzona zostanie z uwzględnieniem ich osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych, a także celów szczegółowych, wraz z oceną perspektywy finansowej 2007-2013. Wstępnie dokonano również przeglądu efektów współpracy w obecnym okresie programowania.

¹ Choć obszar przygraniczny wywodzi się z układu peryferyjnego, w sytuacji zmiany funkcji granic może stać się on tzw. *ośrodkiem wzrostu*. Wówczas, w sprzyjających warunkach otoczenia, granica państwowa wywiera pozytywny wpływ na funkcjonowanie obszarów przygranicznych oraz jest impulsem do gospodarczego rozwoju, mając jednocześnie korzystny wpływ na sferę społeczną.

1. Ujęcie historyczne współpracy transgranicznej Polski i Słowacji

Historia relacji międzypaństwowych w ramach współpracy transgranicznej pomiędzy Polską a Słowacją swój początek datuje w latach 90. XX wieku. Polska, dzięki bliskości geograficznej i kulturowej (głównie za sprawą wspólnych interesów), zainteresowana była nawiązaniem dobrosąsiedzkich stosunków z Republiką Słowacji, powstałą po rozpadzie dawnej Czechosłowacji. Jednym z dowodów, wskazujących na dość szeroko rozwiniętą współpracę pomiędzy Polską a Słowacją w latach 90. ubiegłego wieku było wsparcie jej w europejskich oraz transatlantyckich aspiracjach, pomimo występujących wówczas wewnętrznych problemów Słowacji. Kooperacja ta stała się istotną podstawą wzajemnych relacji, niezależnie od istniejącej wewnętrznej koniunktury politycznej oraz postaw tych państw w różnych kwestiach na arenie międzynarodowej.

Istotnym czynnikiem, przyczyniającym się do rozwoju relacji między Polską a Słowacją, było zawarcie w 1993 roku porozumienia (wraz z Węgrami i Ukrainą) o utworzeniu Związku Międzyregionalnego Euroregion Karpacki, a także powstanie w 1994 roku Euroregionu Tatry, który – ze względu na walory przyrodnicze i turystyczne – odgrywa szczególną rolę we współpracy przygranicznej Polski i Słowacji. Ważne, z punktu widzenia rozwoju stosunków sąsiedzkich obu krajów, było także utworzenie w 1996 roku Polsko-Słowackiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej oraz podpisanie w tym samym roku Umowy o małym ruchu granicznym. Współpracę transgraniczną Polski i Słowacji zacieśnił ponadto, powstały w 2000 roku, Euroregion Beskidy, który utworzono dzięki wspólnej inicjatywie władz lokalnych miast oraz gmin beskidzkich, położonych na pograniczu polsko-czesko-słowackim.

W okresie przed przystąpieniem Polski i Słowacji do Unii Europejskiej euroregiony pełniły rolę mechanizmu łagodzącego niedogodności, wynikające z istnienia granicy państwowej. Były one także głównym nośnikiem współpracy i komunikacji między społecznościami zamieszkującymi tereny przygraniczne. Stały się tym samym przesłanką rozwoju regionalizmu, który jest jednym z najbardziej charakterystycznych procesów zachodzących na kontynencie europejskim².

Do intensyfikacji współpracy przygranicznej obu krajów przyczynił się podpisany w 2000 roku Program Pomocy Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Słowacja (Phare CBC)³ oraz zastępująca go od rozszerzenia Unii Europejskiej w 2004 roku – Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG IIIA, finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego⁴. W latach 2007-2013 w zakresie współpracy transgranicznej realizowany był natomiast Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013⁵, którego kontynuacją jest przyjęty Decyzją Komisji Europejskiej w 2015 roku Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020⁶.

² Należy nadmienić, że po przystąpieniu Polski i Słowacji do Unii Europejskiej rola euroregionów funkcjonujących na wspólnej granicy obu tych państw uległa znacznej modyfikacji i obecnie polega ona na wspieraniu integracji obu państw oraz społeczeństw w ramach szerszego procesu integracji europejskiej.

³ Program ten powstał z inicjatywy Parlamentu Europejskiego, a jego zadaniem było wspieranie współpracy między społecznościami lokalnymi po obu stronach granicy.

⁴ W ramach tej inicjatywy Polska i Słowacja otrzymały w latach 2004-2006 pomoc finansową o łącznej wartości ponad 26 mln EUR.

⁵ Na realizację Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013 wydzielono z budżetu Unii Europejskiej kwotę 157 mln EUR.

⁶ Decyzja zatwierdzająca niektóre elementy programu współpracy „Interreg V-A Polska-Słowacja” do wsparcia z Europejskiego Funduszu rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” w Polsce i na Słowacji.

Na rozwój współpracy transgranicznej wpłynęło również wejście Polski i Słowacji do strefy Schengen w 2007 roku, dzięki czemu zniesione zostały formalne ograniczenia przepływu ludności. Ułatwiło to także (pomimo barier komunikacyjnych) ruch lokalny, przyczyniając się jednocześnie do rozwoju turystyki transgranicznej, stanowiąc potencjał integracji na obszarach przygranicznych Polski i Słowacji.

2. Rola Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 w kształtowaniu współpracy transgranicznej Polski i Słowacji

Obszary przygraniczne Polski i Słowacji funkcjonują w specyficznym otoczeniu geograficznym, politycznym oraz społeczno-ekonomicznym. Nie bez znaczenia w tym względzie są także uwarunkowania historyczne, które w znaczny sposób wpłynęły na wzajemne relacje obu tych państw. To szczególne otoczenie, które rozpatrywać można na wielu płaszczyznach (uwzględniając funkcję granicy jako bariery przestrzennej), stało się szczególnie sprzyjające z chwilą, kiedy rola granicy politycznej Polski i Słowacji uległa zmianie, a występujące bariery współpracy transgranicznej (w szczególności: formalnoprawne, infrastrukturalne, gospodarcze i społeczne) zostały zniwelowane.

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 objął wsparciem pięć jednostek terytorialnych poziomu NUTS 3 (łącznie Polski i Słowacji) oraz cztery jednostki NUTS 4 (powiaty znajdujące się po polskiej stronie granicy)⁷.

Obszar wsparcia w zakresie wdrażanego Programu po polskiej stronie granicy obejmował:

- Podregion bielsko-bialski;
- Podregion nowosądecki;
- Podregion krośnieńsko-przemyski;
- Powiat oświęcimski;
- Powiat pszczyński;
- Powiat rzeszowski;
- powiat grodzki Rzeszów (w podregionie rzeszowsko-tarnobrzeskim).

Po stronie słowackiej wsparciem w ramach Programu objęto:

- Kraj Žilinský;
- Kraj Prešovský.

Należy wskazać, że długość granicy państwowej Polski z Republiką Słowacką wynosi 541 km (15,41 % długości granic Polski i 32,74% długości granic Republiki Słowackiej), zaś całkowity obszar objęty wsparciem według Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 zajmuje 38 096 km². Po stronie polskiej obejmuje on 22 314 km² (stanowiąc 58,57% obszaru dofinansowania w ramach Programu), a po słowackiej stronie granicy obszar ten zajmuje 15 782 km² i wynosi 41,43% całego obszaru wsparcia.

⁷ Władze samorządowe w powiatach objętych programem: pszczyńskiego, oświęcimskiego, rzeszowskiego oraz powiatu grodzkiego Rzeszów podejmują aktywną współpracę z partnerami słowackimi na szczeblu samorządowym, w zakresie kultury i sportu. Rozszerzenie obszaru objętego Programem o wskazane jednostki NUTS IV było możliwe dzięki udokumentowanej współpracy w obszarze pogranicza, która rozwijała się od czasu wdrażania programu Phare CBC Polska-Słowacja

2.1. Cele Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 został zatwierdzony przez Komisję Europejską 20 grudnia 2007 roku (WE decyzja nr C(2007) 6534).

Uwzględniając zasady wskazane w art. 9 Rozporządzenia nr 1083/2006 (Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r.)⁸, zapewniał on spójność wsparcia z Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego (EFRR), z działaniami, politykami, a także priorytetami Wspólnoty. Działania, które zostały wsparte w ramach niniejszego Programu, były zgodne z celami rozwoju zawartymi w zaktualizowanej strategii lizbońskiej oraz z zasadami trwałego rozwoju określonymi w strategii goeteborskiej. Projekty, które zostały zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka uzupełniały ponadto działania prowadzone w ramach narodowych programów, określonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO).

Głównym założeniem Programu było wzmocnienie opartej na partnerstwie współpracy polsko-słowackiej, mającej na celu trwały rozwój obszaru przygranicznego⁹.

W odniesieniu do celu głównego, program miał przyczynić się do realizacji wskazanych kolejno celów strategicznych współpracy w obszarze przygranicznym (WE decyzja nr C(2007) 6534, s. 38):

- wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy polsko-słowackiej w zakresie poprawy stanu infrastruktury transgranicznej, prowadzącej do integracji przestrzennej obszaru oraz zwiększenia jego dostępności i atrakcyjności dla mieszkańców, inwestorów i turystów;
- promowanie partnerskiej współpracy polsko-słowackiej na rzecz trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, kulturalnego i środowiska w polsko-słowackim regionie przygranicznym;
- promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach typu „ludzie dla ludzi”.

Wykaz osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych i wyznaczonych w ich ramach celów szczegółowych prezentuje tabela 1.

⁸ Rozporządzenie Rady, ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

⁹ W latach 2007-2013 współpraca transgraniczna była realizowana w ramach odrębnego, trzeciego, celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), która służy wspieraniu, promocji i realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym na terytorium całej UE.

Podstawy prawne:

Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.

Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Tabela 1

Wykaz osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych oraz celów szczegółowych do Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Oś priorytetowa		Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy
I.	Rozwój infrastruktury transgranicznej	Rozwój polsko-słowackiej współpracy partnerskiej w zakresie poprawy stanu infrastruktury transgranicznej, ukierunkowanej na integrację przestrzenną, bezpieczeństwo, zwiększenie dostępności komunikacyjnej i atrakcyjności regionu dla mieszkańców, inwestorów i turystów	Temat 1. Infrastruktura komunikacyjna i transportowa Ulepszenie i zapewnienie spójności przestrzennej obszaru polsko-słowackiego pogranicza oraz poprawienie jego dostępności
			Temat 2. Infrastruktura ochrony środowiska Poprawa stanu środowiska naturalnego na obszarze pogranicza polsko-słowackiego
II.	Rozwój społeczno-ekonomiczny	Promowanie polsko-słowackiej współpracy partnerskiej dla zrównoważonego społeczno-gospodarczego, środowiskowego i kulturalnego rozwoju terenów przygranicznych Polski i Republiki Słowackiej	Temat 1: Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki Zwiększenie i wzmocnienie atrakcyjności turystycznej obszaru pogranicza
			Temat 2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru pogranicza
			Temat 3: Projekty sieciowe Rozwój sieci współpracy wiążących polskich i słowackich partnerów
III.	Wsparcie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)	Promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach „ludzie dla ludzi”	Promowanie lokalnych inicjatyw i wzmocnianie kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach „ludzie dla ludzi”
IV.	Pomoc techniczna	Zapewnienie wdrożenia, zarządzania, promocji, monitoringu i kontroli Programu	Zapewnienie wdrożenia, zarządzania, promocji, monitoringu i kontroli Programu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr (CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja nr C(2007) 6534, z dnia 20.12.2007 r.

Pierwsza wskazana w Programie oś priorytetowa odnosiła się do zagadnienia związanego z szeroko pojmowanym rozwojem współpracy partnerskiej w ramach realizacji inwestycji związanych z poprawą infrastruktury transgranicznej, skoncentrowanej na integracji przestrzennej, bezpieczeństwie, zwiększeniu dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności regionu dla mieszkańców, inwestorów i turystów. Wspólne przedsięwzięcia we wskazanym zakresie prowadzone były na płaszczyźnie infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz infrastruktury ochrony środowiska, w tym dotyczącej ochrony przed katastrofami naturalnymi. Zwiększenie wydatków przeznaczonych na infrastrukturę drogową i komunikacyjną miało na celu również wzrost dostępności do obszarów położonych z dala od krajowych ośrodków rozwoju.

Druga oś priorytetowa – rozwój społeczno-ekonomiczny – dotyczyła realizacji projektów, których rezultatem miało być wykorzystanie występującego na obszarach przygranicznych Polski i Słowacji potencjału przyrodniczego oraz kulturowego, jak również stymulowanie ich rozwoju społeczno-gospodarczego. W tym względzie cele szczegółowe Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 koncentrowały

się na trzech aspektach: rozwoju turystyki, ochronie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz tworzeniu sieci współpracy łączących partnerów polskich i słowackich.

Kolejną oś priorytetową wskazaną w Programie uwzględniała promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych poprzez rozwój i wzmocnienie współpracy między społecznościami lokalnymi Polski i Słowacji. Założono, że taka kooperacja w przyszłości przyczyni się do poprawy sytuacji w dziedzinie kultury, turystyki, sportu, edukacji, a także w sferze społecznej i gospodarczej.

Czwarta zawarta w Programie oś priorytetowa została zaplanowana w celu zapewnienia efektywnego i kompleksowego zarządzania programem i jego efektywnego wdrażania. Zawarty w niej priorytet inwestycyjny obejmował również inne istotne elementy, warunkujące skuteczną jego realizację, do których należą: promocja, monitoring i kontrola Programu.

2.2. Podział środków finansowych na realizację zadań współpracy transgranicznej Polski i Słowacji w latach 2007-2013

Zapisy Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 uwzględniały budżet zaplanowany na jego realizację o wartości 185,2 mln EUR, z której 85% stanowiła kwota wsparcia pochodząca z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Niemniej jednak, z uwagi na przeniesienie do Programu w 2013 roku dodatkowych środków z Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja 2007-2013, ostatecznie alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego po zmianach wyniosła 159,5 mln EUR, co łącznie z wkładem krajowym stanowiło kwotę 187,2 mln EUR (tabela 2).

Przeprowadzając analizę struktury dofinansowania z uwzględnieniem dodatkowych środków w ramach poszczególnych osi priorytetowych, warto wskazać, że najwięcej (45% z ogólnej kwoty wsparcia z EFRR) zostało zaplanowane na realizację osi priorytetowej I – Rozwój infrastruktury transgranicznej: 71,8 mln EUR. Niespełna 54 mln EUR (34% ogółu dofinansowania) przeznaczono w planie finansowym na promowanie polsko-słowackiej współpracy partnerskiej dla zrównoważonego społeczno-gospodarczego, środowiskowego i kulturalnego rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Słowacji. 17% kwoty dofinansowania (26,8 mln EUR) z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekazano z kolei na promowanie inicjatyw lokalnych i nawiązywanie kontaktów transgranicznych przez realizację mikroprojektów opartych na działaniach „ludzie dla ludzi”.

Pozostała kwota wsparcia, wynosząca 7,4 mln EUR, przeznaczona została na realizację założeń IV osi priorytetowej (pomoc techniczna) Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 (ponad 5% ogółu wartości dofinansowania).

Tabela 2

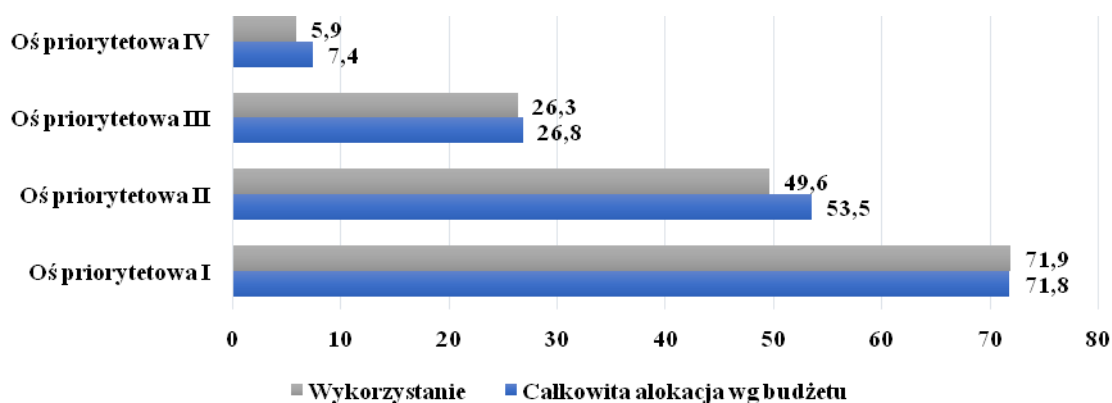
Plan finansowania Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 w mln EUR

Oś priorytetowa	Kwota wsparcia	Całkowita alokacja po zmianach w 2013 ¹⁰	Struktura dofinansowania w ramach poszczególnych osi priorytetowych w %	Wkład krajowy (5+6)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem według założeń Programu (1+4)	Finansowanie ogółem po zmianach w 2013 (2+4)	Stopa dofinansowania w %
					Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	67,7	71,8	45	11,9	11,9	-	79,6	83,7	85
II.	53,5	53,5	33	9,4	9,4	-	63	62,9	85
III.	26,8	26,8	17	4,7	4,7	-	31,5	31,5	85
IV.	9,4	7,4	5	1,7	1,7	-	11,1	9,1	85
Ogółem	157,4	159,5	100	27,7	27,7	-	185,2	187,2	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr (CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja nr C(2007) 6534, z dnia 20.12.2007, s. 61.

2.3. Wykorzystanie środków finansowych na realizację zadań współpracy transgranicznej Polski i Słowacji w latach 2007-2013

Analiza Raportu Końcowego Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 wskazuje, że zaplanowana alokacja środków przeznaczona na realizację czterech ujętych w Programie osi priorytetowych została wykorzystana w 96% (153,7 mln EUR), uwzględniając przesunięcia dokonane zgodnie z zasadą elastyczności (rysunek 1).

Rysunek 1. Alokacja i wykorzystanie środków Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka w latach 2007-2013 w mln EUR.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Końcowego CCI 2007 CB 163 PO 012 Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Warszawa, marzec 2017 r., s. 7.

¹⁰ Pierwotnie na Program przeznaczono kwotę 157,4 mln EUR ze środków EFRR. W grudniu 2013 roku przeniesiono do Programu dodatkowe środki z Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja 2007-2013. Alokacja po zmianach wyniosła ostatecznie 159,5 mln EUR.

Realizacja osi priorytetowej I umożliwiła wykorzystanie transgranicznego potencjału obszaru przygranicznego Polski i Słowacji, przyczyniając się także do rozwoju cywilizacyjnego wśród społeczności lokalnych. Ocena uzyskanych efektów ilościowych (ze względu na zakładane wskaźniki produktu i rezultatu) oraz jakościowych pozwala tym samym stwierdzić, że Program w pełni zrealizował założone na lata 2007-2013 cele (dzięki realizacji 37 projektów) w zakresie infrastruktury komunikacyjnej i transportowej oraz ochrony środowiska.

Porównując z kolei efekty wdrożenia osi priorytetowej II (na podstawie raportów końcowych beneficjentów z całkowitą alokacją środków według zakładanego w Programie budżetu), obserwuje się pewną pulę oszczędności w wysokości ok. 3,9 mln EUR. Niemniej jednak, blisko 93% wykorzystanie środków z EFRR pozwoliło na skuteczną realizację zadań (72 projekty), mających na celu zwiększenie atrakcyjności regionu pod względem turystyki, jak również związanych z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru pogranicza.

Koncentrując rozważania na kwestii wykorzystania środków budżetu w ramach osi priorytetowej III, należy zauważyć, że z przeznaczonej na wsparcie inicjatyw lokalnych kwoty 26,8 mln EUR wykorzystano ponad 98% środków z alokacji, mających swoje odzwierciedlenie w realizacji 729 mikroprojektów. Niepełna realizacja zakładanej liczby podjętych zadań związana była m.in. z chęcią wspierania przez Partnerów Projektu Parasolowego inicjatyw realnie wpływających na polsko-słowackie pogranicze oraz na kontakty transgraniczne. Powiązana była z tym także mniejsza liczba partnerów zaangażowanych w realizację mikroprojektów. W zakresie promowania inicjatyw lokalnych i nawiązywania kontaktów transgranicznych poprzez realizację mikroprojektów opartych na działaniach „ludzie dla ludzi” zrealizowano jednak wszystkie cele jakościowe.

Warto podkreślić, że na całym obszarze objętym wsparciem zaobserwowano pewną komplementarność przestrzenną realizowanych mikroprojektów (III oś priorytetowa) z inwestycjami, które zostały wsparte z wykorzystaniem środków przeznaczonych na osiągnięcie celów tematycznych I i II osi priorytetowej.

Na szczególną uwagę w przeprowadzanej ocenie wykorzystania środków alokowanych w Programie Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 zasługuje oś priorytetowa IV – pomoc techniczna – odpowiedzialna za zapewnienie wdrożenia, zarządzania, promocji, monitoringu i kontroli Programu. Względem początkowej alokacji wsparcia z EFRR przeznaczonego na omawianą oś priorytetową (9,4 mln EUR) zidentyfikowano oszczędności i niezakontraktowane kwoty w wysokości ponad 2 mln EUR. Zgodnie z decyzją Komitetu Monitorującego z dnia 26 lipca 2013 r. i zgodą Komisji Europejskiej z dnia 10 grudnia 2013 r., wskazana wartość została przeniesiona do osi I Programu. Na oś priorytetową IV alokowano zatem ostatecznie ponad 7,4 mln EUR, z czego wykorzystano blisko 80% (5,9 mln EUR). Niemniej jednak, zmniejszenie kosztów pomocy technicznej Programu umożliwiło osiągnięcie celów wyznaczonych w ramach osi, jak również stworzenie efektywnego i spójnego systemu jego obsługi oraz ewaluacji.

2.4. Ocena współpracy transgranicznej Polski i Słowacji w latach 2007-2013

Program Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013 w znacznym wymiarze wpłynął na wielopłaszczyznowe przemiany na obszarach przygranicznych Polski i Słowacji. W odniesieniu do okresu sprzed finansowania Programem Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka w latach 2007-2013 istotnemu wzmocnieniu uległy międzyinstytucjonalne kontakty transgraniczne na obszarze objętym Programem. Zaowocowało to m.in. aktywną współpracą z partnerem zagranicznym blisko 60% samorządów

po stronie polskiej oraz 80% po stronie słowackiej. W kontekście zaś beneficjentów objętych Programem, szczególnie wysoką aktywnością cechowali się odbiorcy wsparcia z obszarów pasa przygranicznego, względem których zrealizowano aż 90% wartości wszystkich zaplanowanych projektów.

Należy podkreślić, że w omawianej perspektywie finansowej największym zainteresowaniem cieszyły się działania związane z podejmowaniem współpracy w zakresie turystyki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wyniki przeprowadzanych analiz świadczyły o niesłabnącym potencjale obszarów przygranicznych Polski i Słowacji we wskazanych obszarach tematycznych.

Inną kwestią problemową, na którą warto zwrócić uwagę w ocenie Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, są inwestycje w przygraniczną infrastrukturę transportową. Wykorzystane środki finansowe, przeznaczone na rozwiązanie problemów z nią związanych, pozwoliły na wyeliminowanie tylko ich części, co obrazują przeprowadzone analizy na potrzeby przygotowania Programu 2014-2020.

Szczególnym polem zainteresowania mikroprojektów w okresie 2007-2013 był z kolei obszar turystyki, ochrony dziedzictwa kulturowego i promocji partnerstwa. To mikroprojekty stanowiły niejednokrotnie uzupełnienie projektów realizowanych w ramach pozostałych osi priorytetowych ocenianego Programu, dlatego też wskazano na konieczność kontynuacji wdrażania tego typu inicjatyw w Programie 2014-2020.

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 umożliwił stworzenie trwałej platformy współpracy między obszarami przygranicznymi, co bezsprzecznie pozwoliło beneficjentom na wzajemną naukę i wymianę dobrych praktyk, a także na zawiązanie i rozwój kontaktów partnerskich, uwzględniając współdziałanie w ramach realizacji kolejnych projektów w następnej perspektywie finansowej.

3. Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 – charakterystyka Projektu

Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 nie wprowadził istotnych zmian w zakresie obszaru kwalifikowanego wsparcia względem Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013, obejmując swoim zasięgiem obszary NUTS III wzdłuż wewnętrznych i zewnętrznych granic państwowych Polski i Słowacji¹¹.

Obszar wsparcia w ramach wdrażanego Programu po stronie polskiej tworzą następujące jednostki terytorialne:

- Podregion krośnieński;
- Podregion przemyski;
- Podregion nowosądecki;
- Podregion oświęcimski;
- Podregion bielski;

¹¹ Wyjątek po stronie polskiej stanowią: Podregion przemyski, powiat myślenicki w województwie małopolskim, powiat rzeszowski i miasto Rzeszów, a także powiat pszczyński w województwie śląskim. Choć nie są to obszary znajdujące się bezpośrednio przy granicy państwowej, to z uwagi to, że podmioty działające na tych obszarach uczestniczyły aktywnie w programach współpracy transgranicznej, zarówno w okresie poprzedzającym przystąpienie do Unii Europejskiej (UE), jak i w okresach finansowania po przystąpieniu Polski do UE, włączono je do Programu Interreg V-A.

Wyjątek po stronie słowackiej stanowi: Powiat Nowa Wieś Spiska w Kraju Koszyckim, który włączono do obszaru wsparcia w ramach Programu, z uwagi na aktywne członkostwo tego obszaru w Euroregionie Tatry oraz doświadczenie we współpracy z podmiotami po polskiej stronie granicy.

- Powiat pszczyński (w województwie śląskim);
- Powiat rzeszowski (w województwie podkarpackim);
- Miasto Rzeszów (w województwie podkarpackim);
- Powiat myślenicki (w województwie małopolskim).

Po stronie słowackiej wsparciem w ramach Programu Interreg V-A objęto z kolei:

- Kraj Žilinský;
- Kraj Prešovský;
- Spišská Nová Ves Kraj Košický.

Warto dodać, że obszar wsparcia po polskiej stronie granicy obejmuje łącznie 22 798 km² (stanowiąc 58,2% całego obszaru dofinansowania w ramach Programu), a liczba ludności wynosi ponad 3,5 mln (62,8% całej populacji obszaru wsparcia), zaś po stronie słowackiej obszar objęty Programem zajmuje 16 369 km² (41,8% całego obszaru wsparcia), a liczba ludności to blisko 1,6 mln (37,2% całej populacji obszaru wsparcia).

3.1. Cele Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020

Zgodnie z Umową Partnerstwa z dnia 23 maja 2014 r. między Polską a Komisją Europejską, działania w ramach programów operacyjnych, realizowanych w okresie 2014-2020, uwzględniają wymiar terytorialny, odnosząc się do newralgicznych obszarów, uznanych za jednostki terytorialne o szczególnym znaczeniu. Obszary przygraniczne zostały tym samym wymienione w polskiej Umowie Partnerstwa jako jedno z pięciu Obszarów Strategicznej Interwencji.

Program Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 został przygotowany z uwzględnieniem celów strategicznych Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)¹², a także Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Dunaju (Strategia Dunajska)¹³, z którymi zgodne są działania wspierane w ramach niniejszego Programu. Niemniej jednak, wymienione strategie makroregionalne nie zawierają w swojej tematyce całości omawianego Programu, dzieląc obszar wsparcia wzdłuż granicy administracyjnej Polski i Słowacji. Transgraniczne projekty realizowane w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja wpisują się zatem tylko we wspólne cele wspomnianych strategii.

Głównym celem Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 jest promowanie międzynarodowej współpracy i wzmocnienie integracji pogranicza polsko-słowackiego, poprzez realizację założeń czterech osi priorytetowych oraz zniwelowanie braków, jakie charakteryzują dany obszar wsparcia. Wykaz osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych w ich ramach celów szczegółowych prezentuje tabela 3.

¹² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region, Brussels, SEC(2009) 712/2, February 2013.

¹³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions European Union Strategy for Danube Region, Brussels, 8.12.2010 COM(2010) 715.

Tabela 3

Wykaz osi priorytetowych, priorytetów inwestycyjnych oraz celów szczegółowych do Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020

Oś priorytetowa		Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy
I.	Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zwiększenie poziomu zrównoważonego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego przez odwiedzających i mieszkańców
II.	Zrównoważony transport transgraniczny	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Zwiększanie mobilności transgranicznej, poprzez usprawnienie połączeń transgranicznych
		Rozwój i usprawnienie niskoemisyjnych systemów transportu przyjaznych środowisku, w tym o obniżonej emisji hałasu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	Zwiększanie dostępności transgranicznej obszaru pogranicza poprzez rozwój transportu multimodalnego
III.	Rozwój edukacji transgranicznej i uczenia się przez całe życie	Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia (10 EWT)	Poprawa jakości transgranicznej edukacji specjalistycznej i zawodowej
IV.	Pomoc techniczna	-	Zapewnienie wysokiej jakości zarządzania i efektywnego wdrażania Programu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r.

Pierwsza oś priorytetowa dotyczy ochrony, promowania i rozwoju głównego potencjału obszaru, wskazanego jako dziedzictwo kulturowe oraz przyrodnicze, stanowiące bogate źródło komparatywnych zasobów. Realizacja tego celu ma przyczynić się do rozwoju nowych, inteligentnych form promocji środowiska naturalnego, a także dziedzictwa kulturowego, zapewniając jednocześnie zrównoważony i skuteczny sposób ich wykorzystania.

Druga wskazana w Programie oś priorytetowa odnosi się do usprawnienia infrastruktury transportowej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, będącej obecnie jedną z najbardziej problematycznych kwestii objętych wsparciem jednostek terytorialnych. Podstawowym celem w tym zakresie jest realizacja inwestycji drogowych, pozwalających na stworzenie zintegrowanej sieci komunikacyjnej obu krajów, której zamierzeniem jest m.in. ułatwienie im dostępu do korytarzy Transeuropejskich Sieci Transportowych (TEN-T).

Kolejna oś priorytetowa, uwzględniona w Programie Interreg V-A Polska – Słowacja, traktuje o rozwoju edukacji, jak również o zwiększaniu możliwości uczenia się przez całe życie. Głównym założeniem wskazanym w tej części Programu jest wsparcie przyczyniające się do poprawy jakości kształcenia specjalistycznego i zawodowego, rozszerzenie oferty edukacyjnej, a także zwiększenie liczby osób kształcących się w ramach uczenia się przez całe życie.

Uwzględniona w omawianym Programie oś priorytetowa – pomoc techniczna, odnosi się do zapewnienia jego efektywnego wdrażania i skutecznego nim zarządzania. Osiągnięcie tego celu będzie miało bezpośredni wpływ na realizację celów omówionych wcześniej trzech osi priorytetowych, jak również na efektywne wykorzystanie środków Europejskiego Funduszu rozwoju Regionalnego.

W ramach Programu Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 realizowane są także fundusze mikroprojektów (tzw. projekty parasolowe), zarządzane przez euroregiony w Polsce oraz Wyższe Jednostki Terytorialne na Słowacji. Dzięki temu określony rodzaj udzielanego wsparcia jest dopasowany do konkretnego obszaru i umożliwia odpowiednie dofinansowanie działań, podejmowanych przez społeczności lokalne.

3.2. Podział środków finansowych na realizację zadań współpracy transgranicznej Polski i Słowacji w latach 2014-2020

Według zapisów Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, planowany budżet przeznaczony na realizację założeń niniejszego dokumentu wynosi 182,3 mln EUR, z czego dofinansowanie, pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, kształtuje się na poziomie 155,0 mln EUR, stanowiąc blisko 85% finansowania Programu ogółem (tabela 4).

Tabela 4

Plan finansowania Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 w mln EUR

Oś priorytetowa	Kwota wsparcia	Struktura dofinansowania w ramach poszczególnych osi priorytetowych w %	Wkład krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa dofinansowania w %
				Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne		
I.	77,5	50	13,7	13,0	0,7	91,2	85
II.	55,8	36	9,8	9,3	0,5	65,6	85
III.	12,4	8	2,2	2,1	0,1	14,6	85
IV.	9,3	6	1,6	1,6	0,00	10,9	85
Ogółem	155,0	100	27,3	26,1	1,3	182,3	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r., s. 57.

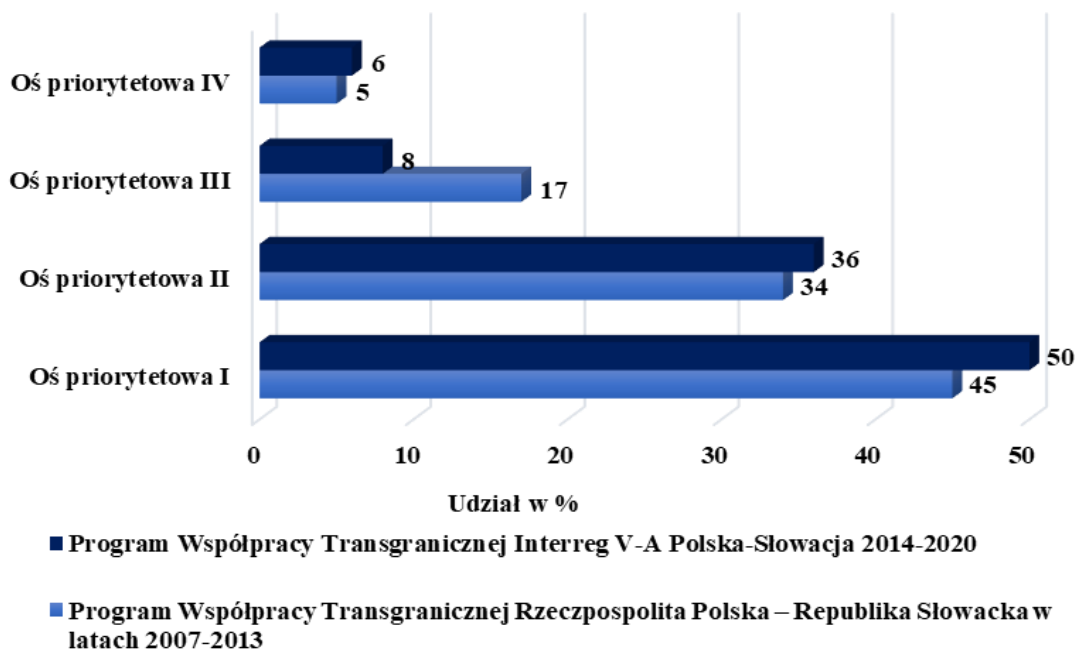
Analizując strukturę dofinansowania w ramach poszczególnych osi priorytetowych, należy zauważyć, że najwięcej (50% środków z EFRR) zostało zaplanowane na realizację osi priorytetowej I – Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza, co stanowi kwotę 77,5 mln EUR. Blisko 56 mln EUR (36% ogółu dofinansowania) przeznaczone zostanie na wsparcie rozwoju infrastruktury drogowej, usprawniającej komunikację między Polską a Słowacją oraz ułatwiającej dostęp Polski i Słowacji do korytarzy Transeuropejskich Sieci Transportowych (TEN-T). Wsparcie EFRR w zakresie poprawy jakości kształcenia specjalistycznego i zawodowego, rozszerzenia oferty edukacyjnej i dostosowania do wymogów transgranicznego rynku pracy stanowić będzie z kolei 12,4 mln EUR (8% kwoty dofinansowania).

Pozostała kwota wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, wynosząca 9,3 mln EUR, przeznaczona została na realizację założeń IV osi priorytetowej (pomoc techniczna) Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 i stanowi blisko 6% ogółu kwoty dofinansowania.

3.3. Porównanie założeń finansowania Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 do Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

Przy ustalaniu strategii Programu 2014-2020 zostały wzięte pod uwagę doświadczenia z poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013. Uwzględniono też zasadę, że maksymalny poziom finansowania ze środków Unii Europejskiej w (przypadku Europejskiej Współpracy Terytorialnej), przypadający na jedną oś priorytetową, wynosi 85% kwoty alokacji przeznaczonej na jej realizację. Co więcej, aż 94% alokacji środków w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja zaplanowano na podjęcie działań w ramach trzech (z czterech) osi priorytetowych. Tym samym wymóg skoncentrowania minimum 80% tej kwoty na maksymalnie czterech celach tematycznych także został spełniony.

Porównując wartość całkowitej alokacji według budżetu w perspektywie 2014-2020 do założeń poprzedniego Programu, należy wskazać, że stanowi ona 97% środków zawartych w Programie Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013. Rozbieżności w wysokości dofinansowania obserwuje się także w ramach poszczególnych osi priorytetowych, jednak, z uwagi na istotne różnice w założeniach względem głównych obszarów tematycznych (poza IV – pomoc techniczna) w analizowanych Programach, nie można przeprowadzić względem nich ilościowej weryfikacji, a jedynie porównać strukturę dofinansowania w ramach wyodrębnionych osi priorytetowych (rysunek 2).

Rysunek 2. Struktura kwot dofinansowania w ramach poszczególnych osi priorytetowych według założeń budżetu Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka w latach 2007-2013 oraz Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja w %. Źródło: opracowanie własne.

Argumentem przemawiającym za wskazanym podziałem alokacji między poszczególnymi osiami priorytetowymi w Programie Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 są wyniki analiz przeprowadzonych dla obszaru pogranicza polsko-słowackiego, jak również opinie ekspertów, odnoszące się do perspektywy finansowej 2007-2013. Dzięki nim można wnioskować, że największy potencjał regionu (dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe) nie jest w dalszym ciągu w pełni wykorzystywany. Stąd nadal najwyższy udział (50%) kwoty zaprojektowanej w budżecie odnosi się do I osi priorytetowej.

Istotnym ograniczeniem w omawianym zakresie jest wciąż stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, utrudniająca dostęp do tego potencjału (oś priorytetowa II), jak również niedostateczny poziom jakości kształcenia i występujące rozbieżności między nią a wymogami rynku pracy. Na uwagę w tym względzie zasługuje oś priorytetowa III, odnosząca się do inwestowania w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenia zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia (10 EWT). Zaplanowane w omawianym priorytecie cele uwzględniają 8% wartości ogólnej kwoty dofinansowania z EFRR.

Tożsąmą w obydwu perspektywach finansowych jest ostatnia – IV – oś priorytetowa: pomoc techniczna, odpowiedzialna za zapewnienie wysokiej jakości zarządzania i efektywnego wdrażania Programu. W odniesieniu do niej (mimo zbliżonej struktury: 6% i 5%) realne różnice w alokowanej kwocie względem Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Słowacja na lata 2007-2013 wynoszą ok. 1,9 mln EUR.

Podsumowanie

Z uwagi na okres trwania Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, na obecnym etapie jego realizacji nie można przeprowadzić weryfikacji uwzględniającej końcowe rezultaty wdrażania Programu (zarówno ilościowe, jak też jakościowe) i porównać jej do efektów uzyskanych w poprzedniej perspektywie finansowej. Osiągnięcie poszczególnych celów szczegółowych w ramach każdej określonej w Programie osi priorytetowej będzie przedmiotem ewaluacji według stanu na koniec roku 2018 oraz pierwszą połowę 2022 roku. Ocenie podlegać będzie w szczególności skuteczność wdrażanych działań, jak również weryfikacja ich efektów i ich wpływ na życie społeczno-gospodarcze mieszkańców obszarów przygranicznych Polski i Słowacji. Przeprowadzona w ramach ewaluacji analiza umożliwi zidentyfikowanie czynników wpływających na stopień realizacji założonych działań w czasie pozwalającym na wprowadzenie ewentualnych czynności korygujących.

Wnioski i przygotowane na ich podstawie rekomendacje, pochodzące z etapu badania przeprowadzonego w 2022 roku, zostaną wykorzystane m.in. do określenia wpływu realizacji Programu na życie mieszkańców obszarów przygranicznych Polski i Słowacji. Zostaną one również uwzględnione przy ustalaniu logiki interwencji dla Programu, który zostanie przygotowany po roku 2020. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji będą ponadto stanowiły istotny wkład w przygotowanie raportu końcowego z wdrażania Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020.

Na obecnym etapie realizacji Programu można jednak wskazać kilka istotnych wniosków. Po pierwsze, w obecnym okresie programowania wzmocniono w strukturze dofinansowania rolę Osi Priorytetowej I, tj.: Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza oraz Osi Priorytetowej II: Rozwój społeczno-ekonomiczny. Mniejszy nacisk położono na Rozwój edukacji transgranicznej i uczenia się przez całe życie (Oś Priorytetowa III). Niewątpliwie jest to efektem pogłębionej analizy efektów realizacji współpracy transgranicznej w poprzednim okresie programowania. Po drugie, analiza informacji cząstkowych z realizacji Programu Współpracy Transgranicznej w obecnym okresie programowania świadczy o dużym zainteresowaniu realizacją przedsięwzięć w zakresie prowadzonej polityki transgranicznej. Po trzecie zaś, zauważalne są pozytywne efekty realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 jeszcze przed dokonaniem jego końcowej ewaluacji.

Bibliografia

- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region, Brussels, SEC(2009) 712/2, February 2013.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions European Union Strategy for Danube Region, Brussels, 8.12.2010 COM(2010).
- Dynia, E. (2000). Współpraca transgraniczna jako element współpracy międzynarodowej. *Rzeszowskie Zeszyty Naukowe, Prawo – Ekonomia*, XXIX, 1008.
- Osmańczyk, E.J. (1974). *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r.

Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013,
Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr (CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja
nr C(2007) 6534 z dnia 20.12.2007 r.

Raport Końcowy CCI 2007 CB 163 PO 012 Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita
Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Warszawa, marzec 2017 r.

Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie
Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.

Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie
Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące
Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz
Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

Szymła, Z. (2000). *Determinanty rozwoju regionalnego*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.